

Олексій Миколайович ЛИТВИНОВ,

доктор юридичних наук, професор, заслужений працівник освіти України
(Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків)

Євгенія Олексіївна ГЛАДКОВА

кандидат юридичних наук

старший науковий співробітник

науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності

Харківського національного університету внутрішніх справ

ТРАНСГУМАНІЗМ І ЙОГО ВПЛИВ НА ОБ'ЄКТ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ЗЛОЧИНІВ

У сучасному світі все ширше поширюються ідеї трансгуманізму – теорії, згідно з якою людина в майбутньому розвинеться в іншу, більш досконалу істоту. Ідея не нова, але в сучасному варіанті замість традиційного еволюційного шляху пропонується опора на новітні досягнення науки.

Трансгуманізм – філософська концепція, а також міжнародний рух, що підтримують використання досягнень науки і технології для покращення розумових і фізичних можливостей людини з метою усунення тих аспектів людського існування, які трансгуманісти вважають небажаними – страждань, хвороб, старіння і навіть смерті.

Головною метою трансгуманізму є постійне вдосконалення людини, засноване на новітніх досягненнях науково-технічного прогресу. Для досягнення цієї мети трансгуманізм пропонує:

- підтримувати технічний прогрес;
- вивчати досягнення науки і техніки, вчасно запобігати небезпекам і ризикам, які можуть супроводжувати впровадження цих досягнень;
- розширювати свободу кожної окремо взятої людини, використовуючи науково-технічні досягнення;
- якомога більше віддалити, а в ідеалі – скасувати старіння і смерть людини, дати їй право самій вирішувати, коли вмирати і чи вмирати взагалі;

– протистояти вченням і організаціям, які мають цілі, протилежні ідеям трансгуманізму.

Потужний науково-технічний прогрес, що мав місце у другій половині двадцятого століття, і практично повна інформатизація, комп'ютеризація і проникнення мультимедійних технологій разом із загальною віртуалізацією спілкування посилили цей рух, який зайняв відповідне місце у масовій культурі та мистецтві.

Парадоксально, але кінцевою метою трансгуманізму не є формування транслюдини, як остаточної стадії розвитку людини. Транслюдина – це такий собі продукт нових технологій, який готується стати постлюдиною. Постлюдина – це нащадок людини, яка змінена до такої міри, що не є вже людиною. Постлюдина буде володіти розумовими і фізичними можливостями, що значно переважають можливості природної людини. Її тіло не буде знати захворювань і старіння, тобто люди можуть виявитися повністю штучними створіннями.

У сучасному суспільстві сформувалось в цілому позитивне ставлення до трансгуманізму, який пропагує нову форму людського існування з акцентом на тому, що людина завжди залишиться людиною. Але в тому й проблема: трансгуманізм, яким ми його знаємо, з кінця ХХ століття задає новий вектор трансформації масової свідомості, що пов'язується виключно з необхідністю зміни людської природи за допомогою технічних засобів: нанотехнологій, біотехнологій, інформаційних технологій і когнітивної науки. Іншими словами, проривні технології покликані забезпечити не тільки «комфортне» середовище проживання, а й вдосконалення самої людини. Таким чином, конвергенція біологічних, інформаційних та когнітивних технологій стає частиною трансгуманізму, який виступає, в свою чергу, не тільки філософською концепцією, а й суспільно-політичним рухом. Та обставина, що тепер високі технології обумовлюють наявність ідеології, а не навпаки, на наш погляд, свідчить про тенденцію до зациклювання системи: безальтернативність вибору подається як досягнення науково-технічного

прогресу. Відсутність варіантів вибору камуфлює деконструкцію практичного сенсу творчої діяльності, технологізацію соціальних відносин, розмикання соціального контуру і т.п. Подібний підхід з неминучістю призводить до спрощень і в середині соціальних процесів: конструювання гендеру, самоідентичності, нівелювання семантично навантажених понять «мати», «батько» і т.д., які ускладнюють рольову поведінку людини з виходом на ідеї надособистісного характеру.

Здійснити це можна лише за допомогою руйнування традиційних цінностей. Привести людство до єдиного стандарту можна лише через спрощення, примітивізацію людської свідомості. Унікальність людської цивілізації полягає у різноманітті окремих, що відокремлено розвивалися тисячоліттями культур. Змішати їх елементи означає знищити їх, розчинити тонкі структури культурних кодів в гігантському плавильному котлі. Лібералізм як ідея про те, що людина вибирає самостійно систему цінностей, насправді веде до втрати ціннісних орієнтирів, примітивізації свідомості, занурюючи людство в футуристичну архаїку, суспільство, де досконала технічна складова співіснує з примітивною масою населення.

Руйнування традиційної культури і освіти йде паралельно з руйнуванням сім'ї, як носія традиційних цінностей. Звідси всебічна підтримка ЛГБТ, у тому числі одностатевих шлюбів, ювенальної юстиції, фемінізму, пропаганди відмови від народження дітей (child free), створення «вільної людини», нібито не скутої стереотипами. «Кваліфікований споживач», з кліповим мисленням, який не дивиться далі холодильника – це не кінцева мета, а лише проміжна стадія «еволюції». Деградація людства і вдосконалення технологій неминуче ведуть до закабалення, диктату, тотального контролю.

Розмивання традиційних цінностей, стрижня культур, моральних якостей – ключова умова реалізації трансгуманістичного проекту. На жаль, цей процес набирає все більших обертів. І в даний момент ми бачимо, як метастази ракової пухлини трансгуманізму проникли і у сферу протидії

злочинності, навіть у найбільш тендітну її частину, індивідуальну профілактику.

Будь-яка традиційна модель організації останньої має справу з деякими константними антропологічними характеристиками людини, наприклад, такими, як розум, дієздатність, поведінка. Їх наявність є свідченням безперервного історичного процесу осмислення людиною свого буття і закріплення своєї онтологічної ніші. Даний процес здійснюється за допомогою дії механізмів публічного обговорення і кристалізації його результатів. Знання про людину стають джерелом дій у механізмі індивідуальної профілактики, при цьому в різних дискурсах, у тому числі правових, відбувається «нормалізація» категорії «людина», коли від неї відсікаються ознаки «надлюдини» і «недолюдини». Цей концепт не є стійким, це не якась очевидна даність. Він породжує і зберігає різні репрезентації людини і різні оціночні маркери.

Навіть з огляду на всі численні недосконалості роду людського, ми тим не менше повинні з надзвичайною обережністю ставитися до проектів його біотехнологічної (як і будь-якої іншої) переробки. Звісно ж, що в тій мірі, в якій ми вважаємо, що природа людини є цінністю, що вона вимагає захисту, ми залишаємося на позиціях гуманізму. Якщо ж ми вважаємо, що найвищою цінністю є самі по собі довголіття, здоров'я, фізичні, психічні або інтелектуальні здібності, в ім'я яких можна переробляти людини, створюючи постлюдину, то ми занурюємось в тенета трансгуманізму, аж до антигуманізму.

Таким чином, трансгуманізм вперше ставить питання про наступну стадію еволюції людини, яка особливими методами штучно коригується. Однак використання такого підходу до постановки питання про наступну стадію еволюції людства, а також суперечливість вихідних посилок, з точки зору традиційного еволюціонізму (загальноприйнятого погляду), по відношенню до якого здійснюється оголошення результатів екстраполяції трансгуманізму, неминуче сприймається як парадокс (культурний,

онтологічний) і викликає реакцію заперечення, яка обумовлена не технологіями, а морально-етичними проблемами. Як показано вище, акцент на тих чи інших аспектах людського буття завжди викликає імпульс до зміщення і проведення нових антропологічних меж, а значить, і до появи «пропускних пунктів» у сферу «істинно людського», на сторожі чого повинні стати рекрутовані здоровим глуздом і механізмами самозбереження нашого виду моральні чесноти і традиційні цінності.